

ההיסטוריה של קהילת המודיעין הישראלית מתחילה ביציאת מצרים, עת התגבשו בני ישראל לעם, ונמשכת עד ימינו אלה. אירועים שונים של הקהילה, אנשים שפעלו במסגרתה, שיטות העבודה בה ומבצעים רבים שביצעה נשארו עלומים מעיני הציבור הרחב. חלקם התפרסמו רק בחלוף השנים, או בעת תקלה, ורק מקצתם זכה לפרסום בבולי ישראל. ברוב המקרים אין הבול קושר בין הציור שעליו לבין קהילת המודיעין. מטרת מדור זה היא לספר על הקשר בין הבול ובין הקהילה, על שיטות עבודה של המודיעין המשתקפות בבולים ישראלים ועל אנשי מודיעין לפני קום המדינה ובשנות קיומה המופיעים בבוליה

בול פגיעה

בולים ישראלים מספרים על המודיעין

שמעון אביבי | shimon_avivi@hotmail.com

חזון הקמת גוף מודיעיני יהודי-ציוני

חיים ויצמן נולד ב-27 בנובמבר 1874 ברוסיה הלבנה. ב-1892 יצא לגרמניה ללימודים אקדמאיים וב-1899 קיבל תואר ד"ר לכימיה. ב-1904 קיבל משרת פרופסור באוניברסיטת מנצ'סטר ועבר לבריטניה, שם קיבל אזרחות ב-1910. בד בבד עם פעילותו המדעית עסק ויצמן גם בפעילות ציונית. ב-1917 נבחר לנשיא הפדרציה הציונית באנגליה. בישיבת הוועד הפועל הציוני הגדול, שהתכנס בלונדון ב-1 ביולי 1919, דיבר ויצמן על הצורך של העם היהודי בהקמת גוף מודיעיני יהודי-ציוני: "אני משוכנע כי בזמן הקרוב ביותר יש הכרח להקים מחלקת ביון

שיתוף פעולה עם שירות מודיעין זר

בינואר 1943 הגיעו שליחי המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית להסכם שיתוף פעולה עם מחלקת המודיעין של משרד החוץ הבריטי. המטרה: החדרת שליחים לארצות דרום-מזרח אירופה. הוסכם שהשליחים יבצעו תפקידים שיטיל עליהם המודיעין הבריטי ובמקביל יפעלו למען היהודים בארצות אלה בשליחות התנועה הציונית. הבריטים ביקשו להשיג מידע מודיעיני, וכן הצניחו את השליחים כחלק ממאמץ ההטעיה הגדול שנועד לשכנע את גרמניה הנאצית שהפלישה של בעלות הברית תבוא מכיוון דרום אירופה. מצד הנהגת היישוב, הפעולות נועדו להציל

יהודית כללית. תכניות כל המפלגות; יחסי כל העמים וגורמיהם השונים כלפי היהודים; כל מה שחשוב בשביל המדיניות היהודית – כל אלה יש לרכז בידי ההסתדרות הציונית". ויצמן ניסה לממש את חזונו במהלך סיוריו בארץ ובמסגרת מגעיו עם הבריטים. אולם, רק עם הקמת המחלקה המדינית בסוכנות היהודית, ב-1929, קם גוף ממוסד שפעל בשיטתיות ומתוך ראייה כוללת לאיסוף מודיעין על פי צי"ח של הנהגת היישוב. ב-1921 נבחר ויצמן לנשיא ההסתדרות הציונית העולמית. ב-1949 נבחר לנשיאה הראשון של מדינת ישראל. ויצמן נפטר ב-9 בנובמבר 1952 ונקבר, על פי בקשתו, בגן ביתו שברחובות.

2. בול חביבה רייק, הונפק ב-1.9.1988, כיתוב על השובל: 1919-1944 התרע"ד-התש"ה

1. בול חנה סנש, הונפק ב-22.12.1982 בגיליונית זיכרון הרוגי מלכות בדור התקומה, הכוללת 20 בולים לזכר 20 חללים שונים.

בול חיים ויצמן, הונפק ב-4.7.1978, כיתוב על הבול: ד"ר חיים ויצמן תרל"ה-תשי"ג; כיתוב על השובל: 30 לעצמאות ישראל. זהו אחד מסדרה בת שני בולים בנושא דיוקני אישים מההיסטוריה המודרנית של ישראל.

בינואר 1943 הגיעו שליחי המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית להסכם שיתוף פעולה עם מחלקת המודיעין של משרד החוץ הבריטי. המטרה: החדרת שליחים לארצות דרום-מזרח אירופה

השנייה, ותחת זאת יסייע לה במלחמה בגרמניה הנאצית. בשנת 1941 נענה רזיאל לבקשת הבריטים לשגר יחידת קומנדו לחבל במתקני זיקוק נפט ליד בגדד, שהיו חיוניים לצבא הגרמני. רזיאל אף החליט לעמוד בראש היחידה, שמנתה ארבעה אנשים. היחידה יצאה לפעולה ב-17 במאי 1941 מבסיס תל נוף ונחתה בשדה התעופה חַבְנִיָה שבעיראק. בהגיעם שונתה התוכנית, והם קיבלו משימת מודיעין לקראת כיבוש העיר פּלוֹג'ה. בפעולה זו, ב-20 במאי, נהרגו רזיאל וקצין בריטי מלווה מהפצצה של מטוס גרמני. ☒

האחראי על שיתוף פעולה עם ארגוני ביון זרים, אך גם לאמ"ן ולשב"כ יש קשרים עם ארגונים מקבילים בארצות שונות. מטבע הדברים, שיתוף הפעולה המודיעיני עם שירותים זרים הוא חשאי ואינו נחשף ברבים. רק לעתים רחוקות צצים רמזים לשיתוף פעולה כזה, כמו הידיעה שפורסמה בעיתון הטורקי "מילייט" בנובמבר 2011, על כך שהמוסד והשירות החשאי של יוון חתמו על הסכם לשיתוף פעולה מודיעיני למעקב אחר טורקיה.

ב-1938 מינה זאב ז'בוטינסקי את דוד רזיאל למפקד האצ"ל. תחת הנהגתו הוחלט כי האצ"ל לא יילחם בבריטניה בזמן מלחמת העולם

יהודים באירופה ובעיקר לחדש את הקשר עימם. 240 איש התנדבו לתוכנית ההחדרה, ומהם 32 בלבד הגיעו לכלל שירות פעיל כצנחנים. אלה הוצנחו על ידי הבריטים ב-1944 באירופה, שהיתה כבושה בידי גרמניה הנאצית. 12 מבין הצנחנים נפלו בשבי האויב, חמישה מהם ניצלו ושבעה הוצאו להורג.

1. חנה סנש הוצנחה בקרואטיה ב-15 במרס 1944, והוצאה להורג בהונגריה ב-7 בנובמבר 1944.
2. חביבה רייק הונחתה בסלובקיה ב-18 בספטמבר 1944, והוצאה שם להורג ב-20 בנובמבר 1944.
3. אנצו חיים סרני הוצנח באמצע מאי 1944 בצפון איטליה, והוצא להורג במחנה ההשמדה דאכאו ב-18 בנובמבר 1944.
4. מדינת ישראל הנפיקה בול המנציח עשור לצנחנות העברית מעבר לקווי האויב באירופה הכבושה בידי גרמניה הנאצית.

בפברואר 1956 נשא מזכ"ל המפלגה הקומוניסטית דאז ניקיטה חרושצ'וב נאום סודי בפני מושב סגור של הוועידה ה-20 של המפלגה הקומוניסטית הסובייטית. בנאומו הוקיע חרושצ'וב את פולחן האישי של מנהיג ברית המועצות יוזף סטלין, את פשעיו, את עריצותו ואת רצח ההמונים בכל תקופת שלטונו. שירותי המודיעין המערביים לא הצליחו להשיג את הנאום, אך שירותי המודיעין הישראליים - קרי, השב"כ - דווקא כן. מסירת הנאום על ידי המוסד ל-CIA הניחה את התשתית לשיתוף פעולה עם השירותים האמריקאים. המוסד הוא הגוף

4. בול דוד רזיאל תרע"א-תש"א, הונפק ב-23.4.1978. זהו כיתוב על השובל: 30 שנה לעצמאות ישראל, זהו אחד מתוך סדרה בת חמישה בולים על אישים שונים.

4. בול ההתנדבות (הצנחנים), הונפק ב-31.3.1955. כיתוב על הבול ועל השובל: עשור הצנחנות העברית.

3. בול אנצו חיים סרני, הונפק ב-1.9.1988. כיתוב על השובל: התרס"ה-התש"ה 1944-1905.